

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЕКОЛОГІЇ

КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з підготовки та захисту магістерських робіт
для студентів денної та заочної форм навчання
за спеціальністю 101 Екологія

Київ – 2019

Методичні рекомендації з підготовки та захисту магістерських робіт для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 101 Екологія

Укладачі: Волошина Н.О., Лазебна О.М.– К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – 40 с.

Рецензенти:

Лукашов Д.В. – доктор біологічних наук, професор кафедри екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Щабельська В.Г. – заступник директора з науково-методичної роботи Факультету природничо-географічної освіти та екології, к.геогр.наук, доцент завідувач кафедри географії.

Розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної ради Факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 25 лютого 2019 року).

Методичні рекомендації відтворюють сучасні вимоги до підготовки та захисту магістерських робіт. Містять основні правила оформлення отриманих досліджень і загальноприйняті вимоги до їх прилюдного захисту згідно чинних стандартів України. Видання призначено для використання магістрантами кафедри екології НПУ імені М.П. Драгоманова для оформлення магістерських робіт, порядку їх захисту та оцінювання.

ЗМІСТ

I. Загальні положення.....	4
II. Основні етапи підготовки та виконання магістерської роботи	5
III. Структура магістерської роботи.....	7
3.1. Титульний аркуш.....	7
3.2. Зміст.....	7
3.3. Перелік умовних позначень.....	7
3.4. Вступ.....	8
3.5. Основна частина.....	10
3.6. Висновки та пропозиції.....	13
3.7. Практичні пропозиції (за необхідності).....	13
3.8. Список використаних джерел.....	13
3.9. Додатки (за необхідності).....	14
IV. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в магістерських роботах.....	19
V. Порядок захисту магістерської роботи.....	23
VI. Процедура публічного захисту.....	25
VII. Список використаних джерел.....	26
VIII. Додатки.....	27

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Магістерська робота (далі **Робота**) – це індивідуальна кваліфікаційна робота випускника, яка передбачає систематизацію, закріплення та розширення теоретичних інтегрованих умінь, знань, навичок набутих студентом у процесі навчання в рамках освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів та магістрів. **Робота** виконується самостійно та виступає формою контролю набутих студентом знань.

Виконання і захист **Роботи** є завершальним етапом навчання магістрантів, формою державної атестації випускників та виконується безвідривно від учбового процесу і проходження практик та в період переддипломної практики.

Метою **Роботи** є проведення теоретичних та практичних досліджень, розробка інноваційних пропозицій у сфері екології або науковій діяльності і рекомендації щодо їх впровадження. Розроблені рекомендації та запропоновані інноваційні рішення мають бути науково обґрунтованими з відповідним аналізом і прогнозом щодо результатів їх впровадження, із аналізом екологічних ризиків, що при цьому можуть виникнути та шляхів їх уникнення.

Завдання **Роботи** полягає у науковому обґрунтуванні результатів дослідження, практичному їх використанні за організації природокористування у природоохоронних комплексах.

До захисту магістерської роботи допускаються магістранти, які успішно склали екзаменаційні сесії, завершили проходження практик, захистили відповідні звіти, виконали усі завдання індивідуального плану згідно з навчальним планом підготовки магістрів за спеціальністю 101 Екологія.

Роботи попередньо розглядаються на засіданні кафедри, на якому за результатами доповіді магістранта та наукового керівника визначається стан готовності роботи до захисту. Захист відбувається публічно на засіданні державної екзаменаційної комісії (ДЕК).

II. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Тематика *Роботи* визначається науковим керівником або магістр може самостійно обрати тему в межах акредитованої освітньо-професійної програми «Управління екоризиками та біозахист».

Тематика магістерської *Роботи* повинна бути орієнтована на розробку найбільш важливих і актуальних проблем екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування. Тематика досліджень щорічно оновлюється та затверджується на засіданні кафедри екології. Орієнтовні теми атестаційних *робіт* за спеціальністю 101 Екологія представлені у *додатку А*.

1. Вибір теми та її затвердження;
2. Визначення мети, предмету, об'єкту дослідження, розробка завдання та складання поетапного плану виконання *Роботи*;
3. Опрацювання джерел літератури;
4. Збирання фактичного матеріалу під час виробничої та/або магістерської практики;
5. Обробка матеріалу із застосуванням сучасних методів статистичного аналізу;
6. Написання першого варіанту тексту, подання його на ознайомлення науковому керівнику;
7. Усунення недоліків написання варіанту тексту, оформлення рукопису *Роботи*;
8. Подання *Роботи* до розгляду на кафедрі для визначення стану її готовності до захисту;
9. Отримання відгуку наукового керівника *Роботи* (у 2-х екземплярах);
10. Зовнішнє рецензування *Роботи* (у 2-х екземплярах);
11. Довідка комісії з академічної етики (щодо наявності в роботі факту академічного плагіату)

12. Захист **Роботи** на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Закріплення за студентом теми **Роботи** і наукового керівника подається, розглядається та затверджується на засіданні кафедри екології й оформлюється наказом ректора НПУ ім. М.П. Драгоманова за поданням вченої ради факультету природничо-географічної освіти та екології.

Зміна теми магістерської роботи оформлюється наказом Ректора Університету за поданням вченої ради факультету природничо-географічної освіти та екології після узгодження з навчальною частиною університету.

Керівником **Роботи** може бути науково-педагогічний працівник НПУ ім. М.П. Драгоманова з науковим ступенем доктора чи досвідченого кандидата наук, коло наукових та фахових інтересів якого відповідає обраній темі.

Науковий керівник надає постійну допомогу студентам з усіх питань підготовки магістерської роботи у:

- виборі та остаточному формулюванні теми, розробці її концепції, методики проведення дослідження;
- відборі та опрацюванні необхідної літератури, довідкових та архівних матеріалів, інших джерел з теми дослідження;
- розробці індивідуального плану-графіку на весь період підготовки **Роботи**, а також затверджує та контролює його виконання;
- складанні плану дослідження, виборі об'єкта і предмету дослідження.

Проводить аналіз та контроль організації самостійної роботи, систематичні консультації, пише письмовий відгук на магістерську роботу, допомагає в підготовці до її захисту.

Підготовка **Роботи** має демонструвати рівень фахової підготовленості магістранта до професійної діяльності.

III. СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Титульний аркуш;

3.2. Зміст;

3.3. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);

3.4. Вступ;

3.5. Основна частина;

3.6. Висновки та пропозиції;

3.7. Практичні пропозиції (за необхідності);

3.8. Список використаних джерел;

3.9. Додатки (за необхідності).

3.1. Титульний аркуш *Роботи* містить (додаток Б):

- найменування міністерства – Міністерство освіти і науки України;
- найменування вищого навчального закладу та кафедри, де виконана *Робота*;

- затверджена тема *Роботи*;
- шифр і найменування спеціальності;
- курс, група та форма навчання (очна, заочна);
- прізвище, ім'я, по-батькові автора;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника;
- місто, рік.

3.2. Зміст роботи подається відразу за титульним аркушем, який нумерується. Зміст роботи має відображати структуру роботи та вказувати на початкові сторінки кожної структурної одиниці роботи (*додаток В*).

3.3. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності)

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності). Якщо в магістерській роботі вжито специфічну термінологію,

а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їхній перелік може бути поданий окремим списком, який розміщують перед вступом. Перелік друкують двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їхнє детальне розшифрування. *Наприклад: ОВД - оцінка впливу на довкілля.*

У тексті **Роботи**, терміни та вирази, які в подальшому будуть позначатися скороченням спочатку пишуться повністю і подається їх умовне позначення у круглих дужках. Далі у тексті користуються лише умовними позначеннями.

Загальний обсяг магістерської роботи складає 50-60 сторінок.

Обсяг основного тексту становить 40-45 сторінок.

До загального обсягу **Роботи** не входять додатки, список використаних джерел, таблиці і рисунки, які займають всю площу сторінки, однак всі ці сторінки підлягають наскрізній нумерації на загальних засадах.

Роботу друкують за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу (формат А4), розміщуючи на сторінці до 30 рядків, що містять 1600–1700 друкованих знаків. При наборі використовують шрифти текстового редактора Word розміру 14 пунктів через 1,5 міжрядкового інтервалу.

При наборі використовують шрифти текстового редактора Word розміру 14 пунктів через 1,5 міжрядкового інтервалу.

Текст **Роботи** друкують, залишаючи поля: праве – 1,5 см, ліве – 3 см, верхнє і нижнє – 2 см, відступ (абзац) – 1,25 см.

Вписувати в текст окремі іншомовні слова, формули, умовні знаки можна лише чорним кольором, при цьому щільність вписаного тексту

повинна бути наближеною до щільності основного тексту.

3.4. Вступ (додаток Г) розкриває сутність і стан наукової проблеми (завдання) та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. У вступі подають загальну характеристику **Роботи** у такій послідовності:

1. Актуальність теми. На основі критичного аналізу відомих шляхів вирішення проблеми чітко й аргументовано обґрунтовують актуальність і доцільність **Роботи** для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, державного управління тощо.

Наприклад:

Реалізація стратегії сталого розвитку є пріоритетним завданням для урядів усіх країн світу. Водночас, в умовах сьогодення управління виробничою діяльністю вимагає інноваційних підходів, що забезпечувало би поєднання охорони навколишнього середовища, ріст економічних показників та дотримання соціальних стандартів. Процеси, які відбуваються в світовій економіці потребують цільової переорієнтації діяльності усіх її сфер на екологічне управління, а досягнення високих результатів і конкурентної переваги в сучасних ринкових умовах може бути досягнуто через екологічну складову у виробництві продукції та наданні послуг [13, 14].

Теоретичну розробку нових підходів до вивчення проблеми екологічно орієнтованої діяльності бізнесу через екологічну соціальну відповідальність підприємств і впровадження стандартів сталого розвитку досліджували І. Сенькіна (2011), О. Грішнова та О. Брінцева (2013), В. Огородник (2015), І. Ладунка і Д. Симоненко (2017) та інші вітчизняні й закордонні дослідники.

Незважаючи на різноплановість у дослідженні концепції екологічної соціальної відповідальності, демонстровану різними авторами питання залишається актуальним, що обумовлено загостренням проблем пов'язаних із глобальними змінами клімату, стрімким розвитком сучасних інноваційних технологій, нестабільністю економік більшості країн світу та рівнем екологічної свідомості громадян. Сучасні тенденції екологічного менеджменту вибудовуються на добровільних засадах і прозорості прийнятих рішень, що є запорукою не лише іміджу компаній, але й визначають загальні тенденції екологічної політики держави та її місце у міжнародному рейтингу екологічної ефективності.

2. Мета і завдання дослідження. Формулюють мету *Роботи* і завдання, які необхідно вирішити для її досягнення. Не слід формулювати мету як “Дослідження...”, “Вивчення...”, “Аналіз...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення, а не на неї саму. Мета *Роботи*, як правило, тісно переплітається з назвою і повинна чітко вказувати, що саме вирішується в *Роботі*.

Відповідно до поставленої, було поставлено наступні завдання. Кількість завдань повинна складати 2-4. Вони повинні бути узгоджені з метою та завданнями і відповідати отриманим висновкам.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування, поглиблення, розробка... Реалізація мети передбачала розв’язання поставлених завдань:

- удосконалити ... ;
- обґрунтувати ... ;
- розширити ... ;
- проаналізувати ... ;
- розробити

Наприклад:

Мета досліджень – екологічна оцінка стану фітоценозів плавневих біотопів в межиріччі Тилігулу-Південного Бугу.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- дослідити кліматичні та гідрологічні умови формування та існування плавневих екокомплексів Північного Причорномор’я;
- встановити головні рушійні фактори формування, становлення та трансформації плавнів регіону.

3. Об’єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. *Наприклад, хімічне забруднення,*

енергетична здатність деревних порід.

4. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. *Наприклад, лісова екосистема.*

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Наприклад:

Об'єкт дослідження: *річково-плавневі біотопи Півдня України.*

Предмет дослідження: *фітоценози плавнів степових річок у межиріччі Тилігулу-Південного Бугу та їх екологічна оцінка.*

або

Об'єкт дослідження – *фітотоксикологічні властивості Cd, Pb, Cu, Co, Zn, Ni в природних екосистемах.*

Предмет дослідження – *оцінка впливу металів на фітокомпонент природних екосистем.*

5. Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є базові положення економічної теорії та наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених. Для досягнення поставленої в роботі мети використано комплекс загальнонаукових методів: ...

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України та окремих міністерств, офіційні дані Державної служби статистики України та інше.

Наприклад:

Методи дослідження. Теоретичними основами дисертаційного дослідження є: положення угоди про збереження біорізноманіття, концепції суцесійних процесів, теорії та практики раціонального природокористування, екологічного контролю середовища та стану локальних біоценозів. Методологічною основою роботи є: сучасні гіпотези саморегуляції екосистем, теорії природної суцесії, системний підхід до вивчення та обґрунтування еколого-біоценотичних засад формування і існування різнотипових фітоугруповань.

Наукові дослідження виконували комплексно, на основі використання загальнонаукових методів і прийомів: аналізу та синтезу, наукової абстракції причинно-наслідкових зв'язків у певній, логічно обґрунтованій послідовності. У процесі досліджень застосовували загальновідомі і спеціальні новітні методики біологічних (польові, ботанічні, екологічні), лабораторних і статистичних аналізів.

6. Елементи наукової новизни роботи. Показують, яке значення мають відомі наукові положення використанні у **Роботі** або запропоновано перспективи їх подальшого розвитку (доповнення) для вирішення актуальних екологічних проблем.

7. Практичне значення отриманих результатів. Висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендацій щодо їх використання. Необхідно коротко повідомити про впровадження результатів досліджень, назвавши організації, в яких здійснена реалізація, форми реалізації і реквізити відповідних документів. Впровадження, як правило, оформлюється актом або довідкою.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано ...

Наприклад: результати магістерської роботи щодо поводження з відходами можуть бути корисними органам місцевого самоврядування і оприлюднені у місцевих періодичних виданнях чи на сесії селищної (районної, обласної) ради.

7. Апробація результатів дослідження. В підрозділі перераховують конференції, семінари, круглі столи, в рамках роботи яких оприлюднено результати власних досліджень.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано ...

Для магістерської роботи обов'язковою є публікація за темою магістерської роботи!

Наприклад: результати роботи доповідали і обговорювали: на VI Всеукраїнському з'їзді екологів з міжнародною участю «Екологія – 2017»: (Вінниця: ВНТУ, 21-22 вересня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Природа для води» (Київ: Інститут водних проблем і меліорації НААН, 22 березня 2018).

8. Структура та обсяг роботи. Подаються дані про загальний обсяг **Роботи** та кількість сторінок основного тексту, також вказуються кількість таблиць, рисунків та додатків.

3.5 Основна частина Роботи складається з розділів, підрозділів (параграфів), пунктів, підпунктів. Кожен розділ починається з нової сторінки (**додаток Д**).

Наприклад: **РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНУ ОРГАНІЗАЦІЮ ОСЕРЕДКІВ ЛЕПТОСПІРОЗУ**

1.1. Загальна характеристика лептоспірозу, як природно-осередкового зоонозу

1.2. Умови формування та функціонування сучасних осередків лептоспірозу на території Північно-Західного Причорномор'я

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріали та об'єкти досліджень

2.2. Методологія та методи досліджень

У розділах основної частини подають матеріал, як правило, в такій послідовності:

Розділ I – огляд літератури за темою і вибір напрямів досліджень;

Розділ II – виклад загальних підходів і основних методів досліджень, опис теоретичних і (або) експериментальних досліджень;

Розділ III – аналіз і узагальнення результатів досліджень.

В першому розділі здобувач окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, здобувач повинен назвати ті питання, що залишилися невирішеними, а отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення свого дослідження. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини кваліфікаційної роботи (в середньому 10-12 сторінок).

У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють

загальну методику проведення емпіричних досліджень.

У *третьому розділі* з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Здобувач повинен оцінити повноту й достовірність одержаних ним результатів, порівняти їх з даними аналогічних досліджень інших авторів.

Завершення розділів I та III повинно невеликим узагальненням (1 абзац) за результатами розкритої у розділі проблеми.

Наприклад:

Отже, аналіз джерел літератури вказує на інноваційний досвід європейських країн. Водночас, впровадження моніторингових систем в Україні є можливим і реалізація його дозволить покращити стан лісових екосистем та їх раціонального використання.

Заголовки структурних частин “ЗМІСТ”, ”ВСТУП”, “РОЗДІЛ I”, ”ВИСНОВКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої) з абзацу. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою. Кожну структурну частину **Роботи** починають з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку №.

Першою сторінкою **Роботи** є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, не проставляючи номер. Наступні сторінки нумеруються у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Після слова “РОЗДІЛ” ставиться його номер без крапки, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу двома цифрами: перша цифра – номер розділу, а друга – порядковий

номер підрозділу, між якими ставиться крапка. В кінці номера підрозділу ставиться крапка, в тому ж рядку друкується назва підрозділу. Пункти нумеруються в межах кожного підрозділу за аналогічним правилом; цей номер складається з трьох цифр, розділених крапкою (*наприклад: в розділі II перший підпункт 2.1.*)

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначаються словом “Рис.” і нумеруються в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією (*наприклад Рис. 2.1.*) (**додаток Е**).

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис “Таблиця” із зазначенням номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка (**додаток Є**). При перенесенні частини таблиці на інший аркуш над нею пишуть “Продовження табл.” і вказують її номер. Допускається великі таблиці оформлювати 12 шрифтом та 1,0 інтервалом.

Якщо графіки, таблиці, рисунки запозичені з інших джерел літератури, потрібно обов’язково вказати автора або джерело із списку використаних джерел. Наприклад: «*Модель мітохондріальної ДНК збудника токсокарозу собак [42] або (за Ройтманом В.С.)*».

Формули в **Роботі** (якщо їх більше однієї) нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між ними ставлять крапку. Нумери пишуть біля правого поля в одному рядку з формулою в круглих дужках.

Примітки до тексту і таблиць, в яких подається довідкова та пояснювальна інформація (дані), нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одній сторінці кілька, то після слова “Примітки”

ставиться крапка.

Всі помилки й описки необхідно виправити. Кількість виправлень повинна бути мінімальною: на одній сторінці не більше двох виправлень від руки чорним чорнилом.

3.6. Висновки та пропозиції. У загальних висновках викладають власні найважливіші наукові та практичні результати *Роботи* з формулюванням розв'язаної наукової проблеми (завдання) та зазначенням вагомості для науки і практики. Висновки повинні відповідати поставленим меті та завданням *Роботи*.

3.7. Практичні пропозиції. За наявності перспективи практичного використання здобутих результатів роботи можна представити їх у розділі «Практичні пропозиції». *Наприклад: з метою підтримання екологічної безпеки життєдіяльності людини та тварин і підвищення ефективності профілактики паразитарного забруднення на антропогенно трансформованих територіях пропонується використовувати альтернативний спосіб діагностики життєздатності яєць нематод, з використанням наночастинок олова.*

3.8. Список використаних джерел готують відповідно до вимог ДАКу (*додаток Ж*). Перевагу у використовуваній літературі слід надавати науковій періодиці (наукові статті, збірники матеріалів конференцій) і науковим монографіям *давністю не більше 10 років*.

У наукових виданнях найпоширенішими є такі варіанти побудови бібліографічних списків:

У алфавітному порядку – матеріал розміщується в порядку алфавіту за прізвищем автора або назви роботи.

У нумераційному порядку - матеріал розміщується в порядку згадування джерела літератури у тексті *Роботи*.

Посилання на джерело літератури у тексті подається у квадратних дужках і крапка ставиться після них. *Наприклад: «Контамінація інвазійними*

агентами окремих продуктів харчування на території Придніпров'я сягала до 15–20% випадків [14]». Якщо текст цитується дослівно із джерела літератури у дужках позначають [цит. 56]. Кількість джерел літератури у списку повинна складати від 30-ти до 60-ти.

3.9. Додатки (за необхідності) У разі потреби до додатків можна включити допоміжний матеріал:

- проміжні формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції і методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ПК;
- ілюстрації допоміжного характеру.

Зразок відгуку наукового керівника (*додаток 3*) та рецензії провідного фахівця (*додаток 4*).

VI. ПРОЦЕДУРА ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В МАГІСТЕРСЬКИХ РОБОТАХ

Дотримання академічної доброчесності є одним з основних принципів діяльності Університету та є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньо-наукового процесу в Університеті.

Починаючи з 15 січня 2019 року перевірки на наявність/відсутність академічного плагіату в обов'язковому порядку підлягають *магістерські роботи здобувачів освіти Університету на етапі допуску до захисту*.

Відповідальність за академічний плагіат в магістерських роботах здобувачів освіти лежить на авторах цих робіт, наукових керівниках робіт та завідувачах відповідних кафедр.

Комісія з академічної етики факультету на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в академічних текстах. У разі відсутності академічного плагіату в зазначених текстах комісія з академічної етики факультету надає **довідку встановленого зразка**, яка підписується головою та секретарем комісії з академічної етики факультету, і **долучається до магістерської роботи** в якості обов'язкового документу, чи долучається до *Роботи*. Забороняється рекомендація до захисту магістерських робіт без висновків комісії з академічної етики факультету.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

різновиди академічного плагіату:

- видання виконаної роботи іншого автора за свою без внесення в неї жодних змін та неналежного оформлення цитування;
- копіювання значної частини чужої роботи в свою без внесення в неї жодних змін та без належного оформлення цитування;
- копіювання значної частини чужої роботи в свою шляхом перекладу чужої роботи з іншої мови без належного оформлення цитування;
- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) та без належного оформлення цитувань;
- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;
- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної у мережі Інтернет).

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадання даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої

(наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

У випадку встановлення факту академічного плагіату в магістерській роботі вона не допускається до захисту на засіданні ДЕК, а студент підлягає відрахуванню з Університету за порушення академічної доброчесності. Студент має право на повторне написання магістерської роботи та її захист після поновлення у складі студентів Університету.

У випадку виявлення фактів академічного плагіату в магістерських роботах наукові керівники таких робіт повинні бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності у вигляді винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; завідувач відповідної кафедри повинен бути притягнутий до відповідальності у вигляді письмового попередження.

У випадку незгоди з рішенням комісії з наукової етики факультету щодо виявлення факту академічного плагіату в роботах, автор має право у **триденний термін** з моменту встановлення факту наукового плагіату подати письмову апеляційну заяву на ім'я декана свого факультету.

Для розгляду апеляційних заяв студентів наказом ректора за поданням декана факультету створюється апеляційна комісія з числа викладачів факультету у складі: голова комісії, члени комісії, секретар комісії. Загальний склад - не більше 5 осіб. Персональний склад членів апеляційної комісії факультету формується з найдосвідченіших та авторитетних викладачів кафедр факультету відповідного профілю.

Голова апеляційної комісії проводить засідання у тижневий термін з моменту виходу наказу ректора про створення апеляційної комісії. Про дату та час проведення засідання заявника попереджають у письмовій формі щонайменше за два робочі дні. Якщо заявник не з'являється на засідання апеляційної комісії, питання розглядається за його відсутності.

У випадку необхідності отримання додаткової уточнюючої інформації засідання апеляційної комісії може проводитись у кілька етапів з розривом не більше трьох робочих днів.

За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова апеляційної комісії та її члени.

Висновки апеляційної комісії зберігаються протягом п'яти років: стосовно академічного плагіату у магістерських роботах студентів - у відповідному деканаті.

V. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Після остаточного оформлення *Роботи* починається підготовка до публічного захисту, яка включає:

- збір необхідних документів;
- підготовку доповіді;
- підготовку наочного ілюстраційного матеріалу;
- попередній захист на кафедрі;
- тривалість підготовчого періоду – не менше календарного місяця до початку роботи Державної екзаменаційної комісії.

Підготовка тексту доповіді дозволяє чітко, стисло і логічно сформулювати основні положення проведеного дослідження, які виносяться на захист.

Текст доповіді доцільно вибудувати згідно з логікою проведеного процесу дослідження та складатися з таких частин:

Вступна частина – містить відомості про актуальність обраної теми, об'єкт та предмет дослідження, мету та завдання, а також методи і методики за допомогою яких був отриманий фактичний матеріал.

Основна частина – висвітлення змісту основних результатів, одержаних в процесі дослідження та узагальнення отриманих даних.

Заключна частина – виклад основних висновків за результатами дослідження та практичних рекомендацій.

Доцільно починати доповідь привітанням: «Шановний голово та члени ДЕК, присутні! Дозвольте представити Вашій увазі результати дослідження проблеми.....». **Тривалість виступу з доповіддю не повинна перевищувати 5-7 хв.** Для того, щоб текст був повністю виголошений потрібно визначити час і швидкість озвучення тексту. Доповідач повинен пам'ятати, що головуючий на засіданні ДЕК при перевищенні відведеного часу для виступу може перервати виступ доповідача, що призведе до втрати

логіки викладення матеріалу і цілісності враження від проведеної роботи.

Доповідь слід починати словами: *«Шановний головуючий та члени Державної екзаменаційної комісії! Дозвольте представити вашій увазі результати магістерської роботи»*. Доповідь результатів магістерської роботи необхідно супроводжувати ілюстраційним матеріалом, що дозволяє більш переконливо довести достовірність отриманих результатів, висунутих наукових положень та підтвердити зроблені висновки. Ілюстративний матеріал рекомендується подавати у вигляді презентації через мультимедійну установку. Кількість слайдів не повинно перевищувати 10-ти. Текст повинен бути читабельним, відображати хід роботи і результати. Доцільно подати структурно-логічну схему дослідження.

Висновки дозволяється не зачитувати, а послатись на їх викладення у презентаційному матеріалі та у тексті рукопису. Доповідь рекомендується закінчувати висловом: *«Доповідь закінчено. Дякую за увагу!»*

Після підготовки доповіді та ілюстративного матеріалу необхідно декілька разів прочитати текст уголос у помірному темпі, з дотриманням логічних пауз, виразно.

Крім того доповідач повинен підготувати відповіді на зауваження рецензента та відповіді на орієнтовні питання екзаменаторів.

Напередодні захисту рекомендується повторно переглянути роботи, звернути увагу на терміни та їх пояснення, оскільки під час захисту часто доводиться пояснювати їх значення.

VI. ПРОЦЕДУРА ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ

Публічний захист магістерської робіт проводиться на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Захист має характер наукової дискусії та проводиться в умовах високої вимогливості, принциповості, об'єктивності і дотримання наукової етики.

Метою захисту є оцінка рідня поданої до захисту дипломної та магістерської роботи, достовірність та обґрунтованість заявлених наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, відповідність вимогам до оформлення. Особлива увага приділяється компетентності доповідача під час виступу і відповідей на питання. Помилки і неточності допущені у доповіді, нездатність дати відповіді на питання екзаменаторів можуть звести нанівець усю попередню роботу дослідника.

Процедура публічного захисту включає:

1. Повідомлення головуючим на засіданні ДЕК теми магістерської роботи, ім'я по-батькові та прізвище її виконавця, уточнення того, чи подані комісії усі необхідні документи.

2. Виступ здобувача. Упродовж 5-7 хв. доповідач зачитує або переказує підготовлену доповідь.

3. Питання по темі дослідження або відносно оформлення магістерської роботи. Відповіді на них здобувача.

4. Зачитування Головою засідання рецензії на роботу та відповіді на зауваження доповідача (за необхідністю).

5. Заключне слово магістранта (за його побажанням).

Підбиття підсумків захисту та прийняття колегіального рішення про його оцінку проводиться на закритому засіданні ДЕК. Оголошені головою ДЕК результати оцінювання магістранта оскарженню не підлягають.

VII. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті / Форма 23// Бюлетень ВАК України, 2009. - №5. – С. 24-26.
2. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт, методика підготовки і порядок захисту / Д.І. Дмитрієвський, Г.Д. Сліпченко, В.І. Гриценко, Л.О. Бобрицька та ін. // Х.: Вид-во НФаУ, 2009, 28 с.
3. Методичні вказівки до підготовки дипломної магістерської роботи зі спеціальності “Екологія та охорона навколишнього середовища” / Укл. В.В. Добровольський. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – Вип. 99. – 24 с.
4. Методичні рекомендації до підготовки та захисту магістерських робіт за спеціальністю 8.03050401 «Економіка підприємства» / Укл. Козак Л.С., Бойко В.В., Зюзіна В.П. – К.: НТУ, 2012. – 49 с.
5. Стольберг В.Ф. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій (для студентів 5-го курсу денної форми навчання спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища») / В.Ф. Стольберг, Харк. Нац. акад. міськ гоп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 17 с.
6. Методичні рекомендації з підготовки і захисту магістерських робіт для студентів основного фахового напрямку (виробниче та дослідницьке спрямування): спец. 8.050.106 - Облік і аудит, 8.050.107 - Економіка підприємства / Національний аграрний університет (К.) ; Уклад.: О.М. Карасик, Л. А. Олійник, Д. Ф. Крисанов та ін. - К.: НАУ, 2007. - 55 с.
7. Підготовка та захист магістерської атестаційної роботи методичні рекомендації до самостійної роботи для студ.магістрантів факультету соціології і права / Уклад.: О.А. Коваль. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. –54 с.
8. Положення «Про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова».

VIII. ДОДАТКИ

Перелік тем магістерських робіт

1. Вивчення стану забруднення атмосферного повітря в деяких районах Києва та Київської області за допомогою методів ліхеноіндикації.
2. Вивчення токсичної дії деяких відомих пральних та миючих засобів.
3. Вплив ТЕП на атмосферне повітря.
4. Заповідні об'єкти Голосіївського р-ну м. Києва.
5. Застосування рослин-біоіндикаторів для вивчення стану зелених зон міста Києва.
6. Вивчення комплексної дії важких металів на природне середовище (на прикладі елементів живлення).
7. Вплив діяльності підприємств фармацевтичної галузі на стан навколишнього середовища (на прикладі ВАТ «Фармак»).
8. Шумове забруднення навколишнього середовища і захист від нього.
9. Вивчення стану лісових насаджень м. Фастова Київської області.
10. Вплив підприємств харчової промисловості на стан атмосферного повітря.
11. Стан параметрів екологічної оцінки робочої зони промислового підприємства (Київський молочний завод №3).
12. Вплив вітроенергетики на довкілля.
13. Вивчення екологічного стану малих річок Чернігівської області на прикладі річки Лоска.
14. Сучасний стан синантропної фауни м. Чернігова.
15. Критерії оцінки екологічного стану водойм м. Києва за сапробіологічною характеристикою.
16. Вивчення закордонного досвіду в сфері поводження з відходами та можливості його використання в Україні.
17. Дослідження екологічного стану деяких районів Києва за індикаторними

властивостями дерев.

18. Оцінка впливу АЗС на атмосферне повітря.
19. Дослідження нітратів у продуктах харчування.
20. Шляхи надходження та наслідки впливу йонів важких металів на ріст рослин в культурі *in vitro*.
21. Фітоіндикація стану атмосферного повітря м. Києва.
22. Вплив несприятливих екологічних факторів на стан популяції риб.
23. Екологічна оцінка якості меду торговельної мережі м. Києва.
24. Дослідження комплексного впливу іонів Co^{+} на ріст і розвиток культурних рослин.
25. Еколого-морфологічні особливості макролітів водойм м. Києва.
26. Екологічні проблеми, що виникають у зв'язку з функціонуванням Біосферного заповідника «Асканія-Нова» та шляхи їх вирішення.
27. Угруповання кровосисних комарів в урбоекосистемі міста Житомир.
28. Екологічні особливості популяції іксодових кліщів в умовах рекреаційних територій міста.

Зразок оформлення титульної сторінки магістерської роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЕКОЛОГІЇ

Кафедра екології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: «Еколого-економічні проблеми використання
природоохоронних територій»**

101 Екологія

Виконав(ла):
магістрантка 58 МЕКО
денної форми навчання
Пархоменко Юлія Андріївна

Науковий керівник роботи
доцент, к.б.н.,
Василенко О.Р.

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ або НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ	6
1.1. Стан розробленої проблеми	?
1.2. Сутність	?
1.3. Тенденції розвитку	?
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ...	13
2.1. Передумови і фактори формування (методика дослідження)...	?
2.2. Оцінка або критерії оцінки ...	?
2.3. Особливості використання ...	?
	35
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ...	
3.1. Екологічні засади формування (методи дослідження) ...	?
3.2. Напрями вдосконалення ...	?
ВИСНОВКИ	
ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне використання ...

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування, поглиблення, розробка ... Реалізація мети передбачала розв'язання поставлених завдань:

- удосконалити ... ;
- обґрунтувати ... ;
- розширити ... ;
- проаналізувати ... ;
- розробити ... ;

Об'єкт дослідження – процес формування ...

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних положень ...

Наукове значення роботи (для магістрів). У роботі науково обґрунтовано доцільність використання інноваційних підходів у вирішенні проблеми

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в роботі наукові результати мають важливе практичне значення для обґрунтування і розробки заходів ...

Апробація результатів (дипломної) магістерської роботи. Отримані теоретико-методологічні та практичні положення доповідались та обговорювались на Міжнародній науковій конференції "Теорія і ..." (м. Київ, НПУ ім. М.П. Драгоманова, 11–14 листопада 2012 р.); ...

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано ...

Структура та обсяг роботи. Загальний обсяг роботи складає ... сторінок, з них ... сторінок основного тексту. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, та додатків. Робота містить ... таблиць, ... рисунків та ... додатків.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ...

1.1. Стан розробленої проблеми...

Врахування економічних та екологічних аспектів потребує комплексного підходу до охорони навколишнього середовища...

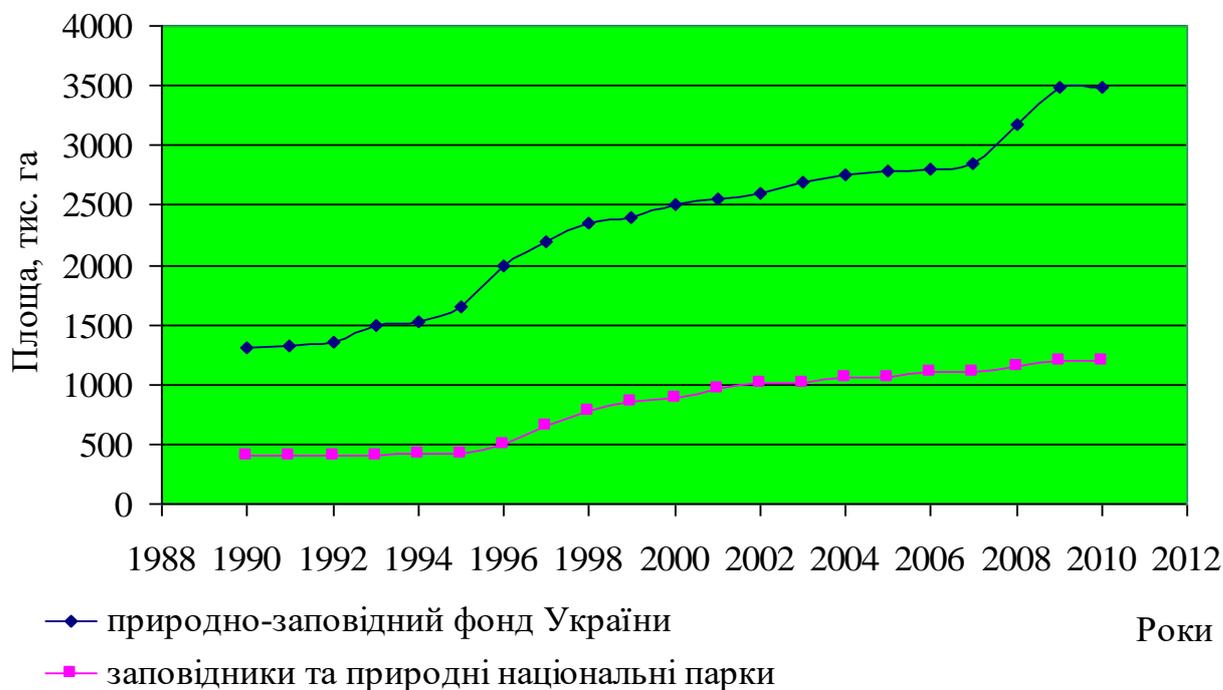

Рис. 2.2. Динаміка зростання загальної площі природно-заповідного фонду, в тому числі площ заповідників та природних національних парків

Джерело: розраховано за даними Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, 2006–2012 рр.

Таблиця 3.4

Основні види угідь земель запасу

Типи земель та угідь	Площа земель запасу			
	2005		2011	
	тис. га	%	тис. га	%
Сільськогосподарські землі	2346,3	55,1	3016,1	58,8
Рілля	455,7	10,7	625,9	12,1
Ліси та інші лісовкриті площі	797,2	18,7	866,0	16,8
Забудовані землі	39,0	0,9	76,2	1,5
Відкриті заболочені землі	460,9	10,8	490,9	9,5
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	0,1	0,0	0,1	0,0
Відкриті землі без рослинного покриву (кам'янисті місця, піски та ін.)	357,3	8,4	372,6	7,2

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики [92].

ДОДАТОК Ж

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У
СПИСКУ ДЖЕРЕЛ**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів: Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст.; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К.: Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К.: Асамблея діл. кіл: Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині: історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К.: Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична"; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К.: Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів: Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г.Д.; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К.: НДІ "Укראгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К.: Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. Тексту В. Клос]. — К.: Грані-Т, 2007. — 119с — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкує., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К.: Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX — початку XX століття: [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К.: Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці: Рута, 2007. — 310 с.

Багато-томний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К.: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— .— (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2: Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— .— (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006 (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко.— Х.: Право, 2002. — Т. 4. — 534 с. 5. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. 4.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К.: НТУУ "КПІ", 2006.— 125 с.
Матеріали Конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік, міжвуз. наук.-практ. конф. /Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с. 3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій: зб. наук, праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ: Навч. кн., 1999. —215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук, праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К.: КНЕУ: Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.
Депозитні наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. - М., 2002. - 110 с. - Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. - М., 2002. - 210 с. - Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1]с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ, термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.

Атласи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт, дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук, редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт, сил України НАН України [та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. Та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир, та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов, ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К.: Держспоживстандарт України, 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107 9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України). 3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Межгосударственные стандарты: каталог: в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов: НТЦ "Леонорм-стандарт", 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с. 3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с. 4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.
Бібліографічні покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с. 2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів, держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).

Дисертації	1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.
Авто-реферати дисертацій	1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування" / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес, інформ. технології" / Нгуен Ші Данг. — К., 2007.—20 с.
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970 ССРСР, МКІ/Г В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). - № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК' Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В. И.; заявитель и патентообладатель Воронеж, науч.-исслед. ин-т связи. - № 2000131736/09; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).
Частина книги, Періодичного, продовжуваного видання	1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області, спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39-61. 4. Ма Шуїн. Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14. 5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29. 6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II /1. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20. 7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291.

Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс]] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Міп / 700 МВ. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем, вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000 — Назва з контейнера. 2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем, вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул, екрану. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003“) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.
--------------------	---

Зразок оформлення відгуку наукового керівника на *Роботу*

ВІДГУК
на магістерську роботу Комарової Р.М.
на тему “ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДХОДІВ
(НА ПРИКЛАДІ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА)”
за спеціальністю 101 Екологія

Дипломна робота Комарової Р.М. присвячена актуальній проблемі сьогодення – утворення та поводження з відходами, які утворюються у одному з районів нашої столиці. Одним із пріоритетним напрямком основних засад екологічної політики м. Києва є вирішення питань утилізації побутових і промислових відходів.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел і додатків. Студенткою самостійно було складено план, сформульовано мету та завдання дипломної роботи, підібрано та опрацьовано літературу.

Під час роботи над дипломною роботою Комарова Р.М. проявила себе старанною, організованою, активною студенткою, показала свої навички та вміння працювати з літературними даними і нормативно-правовими актами України, самостійно планувати та виконувати дослідження, проводити оцінку стану забруднення навколишнього середовища, аналізувати отримані данні і формулювати висновки.

Результати оцінки екологічного стану Шевченківського району м. Києва можуть бути розглянуті у Київській районній раді Шевченківського району або Київській міській державній адміністрації.

Вважаю, що магістерська робота за своїм обсягом та повнотою проведених досліджень відповідає вимогам до оформлення дипломних робіт спеціальності 101 Екологія та заслуговує позитивної оцінки.

Науковий керівник:

к. пед.н., доцент кафедри екології
НПУ ім. М.П. Драгоманова

С.Р. Костишин

Зразок оформлення зовнішньої рецензії на *Роботу*
із завіреним підписом та печаткою установи

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу студента 6-го курсу кафедри екології та біомоніторингу Вістовського Вадима Валентиновича «ЕКОНЕТ-моделі кругообігу Нітрогену в прируслових лісових екосистемах Чернівецької області»

У роботі зроблена спроба оцінити ефективність кругообігу Нітрогену в прируслових екосистемах Чернівецької області. За допомогою комп'ютерної програми ЕКОНЕТ у мережі online було побудовано моделі потоків Нітрогену між компартментами прируслових екосистем та зовнішнім середовищем.

Вперше проаналізовано загальносистемні показники кругообігу Нітрогену в прируслових екосистемах: загальний системний наскрізний потік, індекс циркуляції Фіна, індекс непрямих впливів, домінуючий вплив, мутуалізм, синергізм, ємність розвитку екосистеми та аградація.

Методом головних компонент проаналізовано вплив на загальносистемні показники кругообігу Нітрогену у досліджених екосистемах таких антропогенних чинників як вміст нітрогену у криничній воді, внесення мінеральних добрив на посівній площі населеного пункту, площа земель с/г призначення під посівами с/г культурами, агрохімічний бонітет, агроекологічний бонітет, вміст гумусу, поголів'я ВРХ.

За допомогою мережевого ЕКОНЕТ-аналізу вдалося встановити чотири типи динаміки збереження Нітрогену у компартментах прируслових лісових екосистем протягом наступного сторічного періоду.

Робота складається зі вступу, огляду літератури, опису методів, результатів дослідження та їх обговорення, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Результати роботи апробовані на конференціях та опубліковані.

Підсумовуючи вищезазначене вважаю, що магістерська робота студента Вістовського В. В. є цілісним та завершеним науковим дослідженням, яке містить елементи новизни, а її автор заслуговує високої оцінки.

Завідувач кафедри екології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
д.б.н., професор

Волошина Н. О.

НПУ ім. М.П. Драгоманова
вул. Пирогова 9, к. 203, м. Київ
Тел.: 234-94-36